

MATERIAŁY

Przegląd Historyczno-Oświatowy
2023, nr 1-2
PL ISSN 0033-2178

IWONA CZARNECKA
ORCID: 0000-0001-8864-3550
Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
w Warszawie

(DOI: 10.17460/PHO_2023.1_2.09)

SPRAWOZDANIE Z UROCZYSTOŚCI NADANIA GODNOŚCI DOKTORA HONORIS CAUSA W AKADEMII PEDAGOGIKI SPECJALNEJ IM. MARII GRZEGO- RZEWSKIEJ W WARSZAWIE PANU PROFESOROWI WASYŁOWI GRYGOROWICZOWI KREMIIENIOWI

Dnia 24.05.2023 r. podczas uroczystego posiedzenia Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej zorganizowanego w ramach obchodów święta uczelni pod hasłem „100 + 1 (APS) – razem w nowym stuleciu” odbyła się uroczystość nadania godności doktora honoris causa prof. Wasylowi Grygorowiczowi Kremieniowi, prezydentowi Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy. Wydarzenie to miało szczególny charakter w obecnym czasie, gdy w Ukrainie toczą się działania wojenne.

Na początku obrad chór akademicki pod kierunkiem mgr. Adama Pietruszki odśpiewał hymn państwowy. Następnie rektor dr hab. Barbara Marcinkowska, prof. APS, otworzyła obrady Senatu. Powitała licznie przybyłych przedstawicieli władz uczelni pedagogicznych z Polski i Ukrainy, a wśród nich prof. Wasylę Grygorowicza Kremienia, promotora prof. Jana Łaszczyka oraz recenzentów doktoratu: prof. Nellę Nyczkało, prof. Stefana Kwiatkowskiego, a także Paulinę Malinowską-Kowalczyk, doradcę Prezydenta RP oraz m.in. prof. Agnieszkę Cybal-Michalską – przewodniczącą Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, dziekan Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, prof. Annę Wypych-Gawrońską – rektor Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, Qirg’izboyev Abdug’affor Karimjonovicha

– rektora Taszkienckiego Uniwersytetu Pedagogicznego w Uzbekistanie, Jurija Bojczuka – rektora Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. H.S. Skoworody, prof. Zbigniewa Pawła Kruszewskiego – rektora Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku, dr Elżbietę Stokowską-Zagdan – rektor Akademii Nauk Stosowanych Stefana Batorego, Barbarę Sochal – przewodniczącą Polskiego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka, Danutę Przywarę – przewodniczącą Rady Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Monikę Sadową z Fundacji Dzieciom Zdążyć z Pomocą oraz prof. Joannę Madalińską-Michalak – przewodniczącą Rady Konsultacyjnej ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Uczelni.

Następnie wręczono nagrody APS. Okulary Marii Grzegorzewskiej otrzymał Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego za działalność wpisującą się w misję uczelni, na rzecz osób i grup wymagających wsparcia lub defaworyzowanych społecznie. Medalem M. Grzegorzewskiej za istotne zasługi dla Akademii została wyróżniona prof. dr hab. Edyta Gruszczyk-Kolczyńska.

Główną częścią uroczystych obrad Senatu było nadanie najwyższego wyróżnienia akademickiego – tytułu doktora honoris causa APS prof. Wasylowi Grygorowiczowi Kremieniowi. Laudację wygłosił prof. dr hab. Jan Łaszczczyk, prof. APS. Stwierdził w niej: Prof. zwyczajny dr hab. nauk filozoficznych Wasyl Grygorowicz Kremienin to postać wybitna, członek Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, Zasłużony Pracownik Nauki i Technologii Ukrainy, doktor honoris causa kilku ukraińskich uczelni. Nie sposób nie wspomnieć o wielu uznanych monografiach naukowych oraz licznych opracowaniach. Profesor to Laureat Nagrody Państwowej w dziedzinie nauki i techniki, Laureat Nagrody Państwowej w dziedzinie edukacji, Kawaler Orderu Zasługi, poseł do Parlamentu Ukrainy II kadencji, Minister Edukacji i Nauki Ukrainy w latach 2000–2005, Prezydent Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, Prezydent Towarzystwa „Wiedza” Ukrainy. Za swą działalność odznaczony został Orderem Jarosława Mądrego IV i V stopnia (Kwiatkowski, 2023, s. 83).

Droga Profesora do osiągnięcia wyżej wymienionych tytułów i godności prowadziła z rodzinnej wsi Lubytowe. Urodzony na wsi, siłą woli i ducha, determinacją, siłą charakteru oraz ponadprzeciętną inteligencją i ciekawością świata zdołał się wznieść na wyżyny społeczne, stając się wzorem i autorytetem dla kolejnych pokoleń zarówno w Ukrainie, jak i na świecie. Tej woli walki można się doszukiwać w kozackich korzeniach rodu Kremienin (Nyczkało, 2023, s. 29). Kult zwycięstwa przekazywany w kozackich rodach z pokolenia na pokolenie sprawił, że Profesor już w latach chłopięcych wykazywał szczególne umiejętności. Jako chłopiec uczył się ponadprzeciętnie, zajmował wysokie miejsca w olimpiadach przedmiotowych. W parze z rozwojem intelektualnym szedł rozwój fizyczny. Wiele zawodów sportowych zostało przez Pana Profesora, wtedy „zwykłego-niezwykłego” chłopca, wygranych. Ta ciekawość świata, pasja czytelnicza skierowały przyszłego Prezydenta Akademii w stronę filozofii. Na studiach

filozoficznych podjętych w prestiżowym Kijowskim Uniwersytecie Narodowym im. Tarasa Szewczenki starał się On odnaleźć odpowiedzi na nurtujące Go pytania egzystencjalne. Już początek uniwersyteckiej drogi Profesora był niezwykle i ukazał ogromną siłę woli człowieka, który wie, dokąd zmierza, i nie zamierza się poddawać. W 1971 roku Profesor ukończył studia filozoficzne, a 20 lat później obronił pracę doktorską.

Studia filozoficzne ukończone przez profesora Kremienia były dla Niego nie tylko „miejscem” naukowej refleksji. Dzięki patrzeniu na świat z różnych stron, z szerokiej perspektywy, Profesor był w stanie podejmować trudne decyzje, nie-raz w sytuacjach kryzysowych. To właśnie gruntowne filozoficzne wykształcenie sprawiło, że był On w stanie inicjować zmiany i wytyczać nowe kierunki społecznego rozwoju.

W 1992 roku, jako zastępca dyrektora ds. badań naukowych i kierownik Wydziału Metodologii Rozwoju Społeczno-Politycznego, rozpoczął pracę w Instytucie Studiów Strategicznych przy Prezydencie Ukrainy. Jako dyrektor mógł wdrażać w życie swe nowatorskie idee filozoficzno-pedagogiczne. To właśnie dzięki wynikom Jego badań zostały wytyczone strategie rozwoju kraju w obszarach edukacji, nauki i kultury. Profesor wiedział, że drogą do demokracji jest samorozwój jednostki. To *kształtowanie samowystarczalnej, rozwiniętej osobowości jest kluczem do zmian w społeczeństwie [...]. Jest to droga do trwałej demokracji, sprawnego rynku, a tym samym udanego państwa* (Łaszczyk, 2023, s. 7). Samorozwój jednostki jest kwestią edukacji i dlatego należało ją zreformować i unowocześnić.

Stopniowo Profesor rozwijał swoją działalność naukową i polityczną. W 1994 roku Wasyl Kremień został powołany na stanowisko Szefa Służby ds. Polityki Humanitarnej Administracji Prezydenta Ukrainy. W 1997 roku został zastępcą szefa administracji – szefem Wydziału Polityki Wewnętrznej Administracji Prezydenta. W ramach Narodowego Instytutu Studiów Strategicznych był współautorem bardzo licznych raportów naukowych. Do najważniejszych zaliczyć można: *Strategie rozwoju Ukrainy: wyzwania i wybory* i *Decyzja polityczna: mechanizm przyjęcia*. Głos Profesora jest bardzo oczekiwany i wysłuchiwany. Wywiady z Jego udziałem są publikowane m.in. w: „Demokratycznej Ukrainie”, „Głosie Ukrainy”, „Polityce i Czasie”, „Oświacie Ukrainy” i wielu, wielu innych. Jest współautorem podręczników, np. *Socjologii, Filozofii* i innych.

W latach 2000–2005, jako Minister Edukacji i Nauki Ukrainy, Wasyl Kremień stał się prekursorem wielu przemian społecznych. Był inicjatorem i siłą sprawczą zmian w edukacji. Zaliczyć można do nich: przejście do dwunastorocznego okresu nauki i nowych programów szkoły średniej, sprofilowanie szkół wyższych, przygotowanie warunków dla przystąpienia Ukrainy do Procesu Bolońskiego i wprowadzenie programu *Szkolny autobus*.

Działalność Pana Profesora przyczyniła się do tego, że w Ukrainie zaczęła rozwijać się pedagogika tolerancji. System oświatowy Ukrainy coraz bardziej przypomina systemy oświatowe europejskich krajów rozwiniętych. Profesor

wspaniale łączy rolę naukowca i rolę polityka. To właśnie dzięki gruntownemu wykształceniu jest On tak skuteczny także na polu polityczno-społecznym (Szlosek, 2022, s. 51–58).

Obok sukcesów polityczno-społecznych należy się także bardziej pochylić nad imponującą działalnością naukową Profesora. W. Kremień ma na koncie blisko tysiąc publikacji naukowych, w tym podręczniki dla studentów filozofii. Należy pamiętać, że nie tylko liczba publikacji czyni Profesora jednostką wybitną. Przede wszystkim w dobie zmieniającego się świata, w którym technologia coraz bardziej wchodzi w kompetencje człowieka, On nadal na pierwszym miejscu stawia człowieka. To człowiek na nowo musi zredefiniować swoje miejsce w obecnym zcyfrowanym świecie. Myśli i idee Profesora – śmiało rzecz można – stały się podwaliną do tworzenia nowego, świadomego społeczeństwa ukraińskiego. Wspólnoty z silnie zarysowanym poczuciem własnej godności, odrębności. Społeczeństwa wykształconego, twórczego i otwartego na świat.

W tym spojrzeniu na człowieka myśl Wasyla Kremienia jakże blisko jest myśli chociażby patronki APS – Marii Grzegorzewskiej. Jej słowa: *Wartość człowieka jest najcenniejszą wartością świata* [...] wspaniale współgrają z myślą antropocentryzmu Profesora. Jest On jednak świadomy zagrożeń, jakie czyhają na człowieka i ludzkość ogólnie. Jest świadom niebezpieczeństw moralnych. Dlatego tak ważny jest powrót do korzeni, do głębokiej refleksji nad życiem i sensem życia człowieka. Należy tego dokonać, aby zlikwidować zagrożenia dla wolności człowieka i demokracji. Człowiek zmuszony do wybierania między dobrem a złem musi potrafić wybierać dobro. Będzie to możliwe tylko dzięki prawidłowo uformowanemu światu wartości. To prawda, dobro i piękno muszą zwyciężać. A żeby tak się stało, człowiek musi być odpowiednio wychowywany i edukowany. Obecny świat, świat w ciągłym biegu, niepewności jutra, w którym wszystko może się wydarzyć, jest dla człowieka źródłem lęku. Dlatego tak ważny jest powrót do filozofii antropocentryzmu. Do filozofii, gdzie człowiek musi poznać siebie, swoje lęki, obawy, pragnienia i możliwości.

W tym miejscu należy wspomnieć także o współpracy polsko-ukraińskiej. Jej początek w zakresie nauk pedagogicznych datuje się od roku 1989. Wówczas rozpoczęła się współpraca Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN i prezydium Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy. Początkowo nieformalne kontakty w latach późniejszych zostały usankcjonowane odpowiednimi umowami i porozumieniami. O ogromne znaczenie w zbliżeniu polsko-ukraińskim ma Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej. Współpracę podjęło także Towarzystwo Naukowe „Polska – Ukraina”, której przewodniczącym był dr hab. Franciszek Szlosek, prof. APS. W ramach współpracy udało się zorganizować dziewięć forów naukowych „Polska – Ukraina/Ukraina – Polska” (Szlosek, 2023, s. 60).

Reasumując wszelkie dokonania Profesora, można śmiało powiedzieć, że sukcesy, jakie odniósł, wynikają między innymi z Jego spojrzenia na człowieka. Przyjaciele i współpracownicy podkreślają, że zawsze w kontaktach

międzyludzkich widzi On przede wszystkim człowieka jako niepowtarzalną jednostkę. W rozmowach zawsze stara się wysłuchać drugą stronę, zrozumieć jej punkt widzenia. Nie narzuca swojego zdania, zawsze stara się uwzględnić zdanie innych. I właśnie ta mądrość, zrozumienie, chęć wsłuchania się w drugiego człowieka czyni Profesora tak niezwykłym i jest źródłem jego naukowych sukcesów.

Po laudacji wręczono Profesorowi dyplom doktora honoris causa, a następnie wygłosił on wykład na temat: *Filozofia antropocentryzmu w systemie współczesnych wartości*, w którym poruszył zagadnienia cyfryzacji świata i miejsca człowieka w nowym, współczesnym świecie.

Na początku wykładu Pan Profesor zadał niezwykle ważne pytanie: *[...] jak wyobrażamy sobie naszą przyszłą egzystencję? Pytanie wydaje się niezwykle w swej prostocie, ale odpowiedź na nie już taka prosta nie jest. Profesor dużo uwagi poświęcił cyfryzacji naszego społeczeństwa i naszego życia jako całości. Technologiczne nowinki coraz bardziej pochłaniają uwagę człowieka, coraz mniej miejsca zostawiając na zwykłe człowieczeństwo. Takie zagadnienia jak sztuczna inteligencja, druk 3D, kryptowaluty, projekty smart home, smart city choć w założeniu mają życie człowieka ułatwiać, stawiają też pytanie o kwintesencję istnienia ludzkości i człowieczeństwa. Pod wpływem technologicznego rozwoju, który oczywiście jest niezbędny, nasuwają się pytania o wartość ludzkiego życia: Pod wpływem nowoczesnych technologii i rozwoju sztucznej inteligencji zmieniają się przecież nie tylko wartościowe i semantyczne podstawy ludzkiego życia, lecz także dane psychofizyczne, zmuszające mózg do innego funkcjonowania. Jednocześnie rewolucje w dziedzinie nanotechnologii i biotechnologii stopniowo wypierają rzesze ludzi z rynku pracy, co podważa zarówno wolność, jak i wiarę w zachowanie tożsamości rasy ludzkiej i jednostki (Kremień, 2023, s. 91). Według Profesora Kremienia ludzkość powinna się obecnie skupić na czterech kwestiach: tożsamości, kulturze cyfrowej, edukacji i wiedzy. Rozwój nowych technologii, choć niezbędny, niesie ze sobą ryzyko zatracenia przez człowieka zdolności do wyobraźni i samoanalizy oraz samorefleksji. Tylko człowiek zdolny do określenia swojego „ja” jest w stanie odnaleźć swoją tożsamość i miejsce w świecie. W wyniku utraty tych zdolności osoba raczej biernie odnajduje swoje miejsce w społeczeństwie i nie dąży do realizacji siebie poprzez przynależność do niej. Teraz samookreślenie nie dokonuje się poprzez afirmację „ja” w kontekstach społecznych, ale poprzez gotowość do pełnienia określonej roli (Kremień, 2023, s. 92–93). W swoim wykładzie Profesor zadał kolejne ważne pytanie: *Co to znaczy być człowiekiem? W dobie kryzysu tożsamości, rozwoju cyfryzacji, pytanie jest jak najbardziej zasadne. Problem egzystencji człowieka od wieków zajmował myśli filozofów. W obecnych czasach należy zredefiniować ten problem, bowiem wiek XXI pokazał, że niemożliwym jest spełnienie wymogów antropologii filozoficznej w jej dawnych formacjach. Podczas wykładu zwrócono też uwagę na problem cyfryzacji społeczeństwa jako całości. Do niedawna technologie służyły, zastępując człowieka podczas ciężkich fizycznych prac. Obecnie wydaje się, że oprócz sił fizycznych technologie zaczynają zastępować także siły**

intelektualne, a to może nieść za sobą bardzo poważne konsekwencje. W dyskusjach filozoficznych, ale i edukacyjnych, kulturowych, politycznych utwierdza się koncepcja „cywilizacji technogennej”. Niesie to za sobą ryzyko zakończenia epoki tradycyjnego humanizmu. Pan Profesor zwrócił uwagę na kolejny istotny problem, a mianowicie przepaść między pokoleniami na przełomie XX wieku. Przepaść ta wynika z nagłego wzrostu dobrobytu materialnego oraz rozwoju technologii właśnie. Zachwyty nad rozwojem nauki i techniki, nowinkami technologicznymi sprawiły, że życie ludzkie zaczęło „pędzić” przed siebie, nie zostawiając czasu ani miejsca na rozwój własnego „ja”. Idąc za myślą filozofa ukraińskiego Grigorija Skoworody, rozwój świata nauki i technologii doprowadził do utraty „duszy”. Z kolei to dusza jest wyrazem połączenia człowieka z dobrem i chrześcijańską miłością do innych ludzi. Profesor Kremień odniósł się do tematu, który – jako obywatela Ukrainy – dotyka Go szczególnie. Nawiązał do Federacji Rosyjskiej i jej agresji na Ukrainę. Zdaniem Profesora Rosja, „pozbawiona serca i duszy”, wybrała drogę terroryzmu i agresji militarnej. Dominacja materializmu, ideologia marksistowsko-leninowska oraz droga „bezbożnego ateizmu” doprowadziły Rosję do punktu, w którym giną niewinni obywatele Ukrainy, a miliony musiały opuścić swoje domy, a niekiedy i swoją ojczyznę. Tytułowy antropocentryzm ma na celu przywrócenie człowiekowi możliwości zastanawiania się nad sensem swojego istnienia. Człowiek jako jednostka i ludzkość jako całość powinni na nowo zdefiniować swoje tożsamości. Ludzkość musi nauczyć się korzystać z nowych technologii, ale nie powinna zapominać o aspekcie duchowym, religijnym i kulturowym. Tylko wtedy gdy człowiek zna swoje korzenie, tradycje, ma podstawy moralne zakorzenione w nauce czy religii, może w pełni korzystać ze swojego „człowieczeństwa”, a postęp technologiczno-naukowy zawsze powinien służyć człowiekowi, a nie na odwrót.

Po wygłoszonym wykładzie doktor honoris causa APS prof. Wasyl Kremień przekazał na ręce rektor dr hab. Barbary Marcinkowskiej, prof. APS, makatkę symbolizującą przyjaźń polsko-ukraińską. W tym miejscu raz jeszcze należy podkreślić ten niezwykle czas. Za naszą wschodnią granicą toczą się krwawe działania wojenne. Tysiące ludzi giną, inni tracą swoje domy, zmuszeni są opuścić swoją ojczyznę. Wielu Ukraińców szuka schronienia w Polsce i to schronienie znajduje. Nadanie godności doktora honoris causa prof. Wasylowi Kremieniowi jest także wyrazem szacunku i społeczności Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej dla obywateli Ukrainy.

Na zakończenie obrad Senatu chór akademicki odśpiewał hymn Ukrainy.

BIBLIOGRAFIA

Kremień W.G. (2023), *Filozofia antropocentryzmu w systemie współczesnych wartości*, w: *Doktor honoris causa Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej Wasyl Grygorowicz Kremień*, Warszawa: Wydawnictwo APS.

Kwiatkowski S.M. (2023), *Recenzja w postępowaniu o nadanie tytułu doktora honoris causa Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie Profesorowi Wasylowi Grygorowiczowi Kremieniowi*, w: *Doktor honoris causa Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej Wasyl Grygorowicz Kremień*, Warszawa: Wydawnictwo APS.

Łaszczyk J. (2023), *Laudacja z okazji nadania tytułu doktora honoris causa Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie Profesorowi Wasylowi Grygorowiczowi Kremieniowi*, w: *Doktor honoris causa Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej Wasyl Grygorowicz Kremień*, Warszawa: Wydawnictwo APS.

Nyczkało N. (2023), *Filozofia postępu życiowego Wasyla Kremienia*, w: *Doktor honoris causa Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej Wasyl Grygorowicz Kremień*, Warszawa: Wydawnictwo APS.

Szlosek F. (2022), *Od systemowych wizji do wojennych realiów, czyli losy ukraińskiej oświaty*, w: M. Paluch (red.), *Lekcje pokoju w czasie (po)wojennym*, Kraków: Impuls.

Szlosek F. (2023), *Recenzja dorobku Profesora Wasyla Grygorowicza Kremienia w związku z procedurą nadania Mu tytułu doktora honoris causa Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie*, w: *Doktor honoris causa Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej Wasyl Grygorowicz Kremień*, Warszawa: Wydawnictwo APS.

Report on the awarding ceremony of the honoris causa doctorate to prof. Wasyl Grygorowicz Kremieniow at The Maria Grzegorzewska University in Warsaw Summary

Aim: The aim of this paper is to present the figure and profile of Prof. Wasyl Grigorovich Kremen, President of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, who was awarded an honorary doctorate from the Maria Grzegorzewska University.

Methods: While working on the text, the methods appropriate for the history of child-rearing and social science were applied.

Results: The result thereof is the presentation of Prof. Kremen's achievements, which became the basis for awarding him the highest academic distinction.

Conclusions: Scientific achievements and initiatives undertaken by Prof. Wasyl Grygorowicz Kremień testify to his enormous influence on the development of Ukrainian science.

Keywords: honorary doctorate, the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, anthropocentrism, humanism, values.